

SAŽETAK PRESUDE

FARZALIYEV PROTIV AZERBAJDŽANA OD DANA 28. SVIBNJA 2020. GODINE ZAHTJEV BR. 29620/07

Povreda presumpcije nevinosti zbog parničnog postupka u kojem je podnositelju naložena naknada štete prouzročene kaznenim djelom za koje podnositelj nikada nije osuđen

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva azerbajdžanski je državljanin koji je bio osumnjičen za pronevjeru javnih sredstava i zlouporabu položaja navodno počinjenih početkom 1990-ih kada je bio premijer NAR-a, autonomne regije u Republici Azerbajdžan. Osumnjičen je da su mu dodijeljena državna sredstva za kupnju nekoliko helikoptera koji nikada nisu bili isporučeni. Nakon što su tijela kaznenog progona provela istragu smatrala su da bi protiv podnositelja trebalo podignuti optužnicu, međutim, kazneni postupak je naposljetku obustavljen bez podizanja optužnice jer je nastupila zastara. Tijela kaznenog progona zatim su pokrenula parnični postupak tražeći od Okružnog suda da naloži podnositelju zahtjeva i dvojici drugih osumnjičenika da državi nadoknade štetu zbog pronevjere koju su navodno počinili. Podnositelj je tijekom tog parničnog postupka saznao da je protiv njega ranije bila provedena kratka kaznena istraga. Okružni sud je usvojio tužbeni zahtjev te utvrdio da su podnositelj zahtjeva i još jedan tuženik pronevjerili 2.327.059 azerbajdžanskih manata (AZN – oko 2.025.000 eura) te im je naložio solidarnu isplatu tog iznosa. Okružni sud je u obrazloženju presude naveo da, iako su optuženici oslobođeni kaznene odgovornosti jer je kazneni postupak obustavljen, šteta koja je nastala „kao posljedica tog kaznenog djela” nije nadoknađena. Podnositelj je u žalbenom postupku isticao da je u parničnom postupku proglašen odgovornim za počinjenje kaznenog djela za koje nikada nije pravomoćno osuđen. Tvrdio je da je tužiteljstvo nezakonito podnijelo imovinskopravni zahtjev iako je kazneni postupak protiv njega bio obustavljen zbog nastupanja zastare. Vrhovni sud je potvrdio presudu Okružnog suda, a da pritom nije odgovorio na podnositeljeve žalbene prigovore. Odbačeni su i podnositeljevi zahtjevi za preispitivanjem predmeta pred Plenumom Vrhovnog suda i pred Ustavnim sudom.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositelj je prigovorio nepoštenosti građanskog postupka tvrdeći da presude nacionalnih sudova nisu bile propisno obrazložene, a osobito presude viših sudova koji nisu uzeli u obzir njegove žalbene razloge. Također se žalio da su mu nacionalni sudovi naložili plaćanje naknade štete prouzročene kaznenim djelom za koje nije osuđen, čime mu je povrijeđen članak 6. stavak 2. (pretpostavka nevinosti) te članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

OCJENA ESLJP-a

Članak 6. stavak 1.

U skladu s ustaljenom sudskom praksom ESLJP-a, da bi se ispunili zahtjevi poštenog suđenja nacionalni sudovi u presudama moraju na odgovarajući način navesti razloge na kojima temelje presude. Obveza obrazlaganja ne zahtijeva detaljan odgovor na svaki prigovor podnositelja zahtjeva, već konkretan i izričit odgovor na argumente koji su odlučujući za ishod određenog postupka ([Moreira Ferreira protiv Portugala \(br. 2\)](#), VV, st. 84.).

ESLJP je istaknuo da su podnositeljevi prigovori o nepostojanju zakonske osnove za usvajanje tužbenog zahtjev protiv njega, potencijalno bili odlučujući za rješenje spora jer su mogli dovesti do odbačaja tužbe. Naime, podnositelj je tvrdio da je građanski sud ispitao tužbeni zahtjev, unatoč činjenici da se imovinskopravni zahtjev, na koji se ne primjenjuje zastara u građanskom postupku, mogao podnijeti samo pred nadležnim kaznenim sudom u okviru kaznenog postupka. Nacionalni sudovi u svojim presudama nisu odgovorili na ove podnositeljeve navode, stoga nije bilo moguće utvrditi jesu li ti sudovi uopće ispitali ove tvrdnje i koji su bili razlozi za njihovo odbijanje.

Slijedom toga, ESLJP je zaključio da je podnositeljevo pravo na obrazloženu presudu, zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije, bilo povrijeđeno.

Članak 6. stavak 2.

Građanski postupak protiv podnositelja zahtjeva pokrenut je nakon što je kazneni postupak protiv njega obustavljen zbog zastare. Podnositelj nikada nije bio formalno optužen te je za kazneni postupak doznao tek kada su tijela kaznenog progona podnijela imovinskopravni zahtjev. S obzirom na takve okolnosti, ESLJP je zaključio da je potrebno ocijeniti je li podnositelj zahtjeva bio „optužen za kazneno djelo” u autonomnom konvencijskom smislu i, ako jest, je li kasniji građanski postupak obuhvaćen područjem primjene članka 6. stavka 2.

Ovaj članak primjenjuje se ako je osoba „optužena za kazneno djelo”. Riječ je o autonomnom pojmu kojeg je potrebno tumačiti u skladu s tri *Engel* kriterija - kvalifikacijom postupka u nacionalnom pravu, njegovom prirodom i stupnjem težine moguće sankcije ([Allen protiv Ujedinjene Kraljevine](#) [VV], st. 95.). „Kaznena optužba” u autonomnom smislu članka 6. postoji od trenutka kada je nadležno tijelo službeno obavijestilo pojedinca o tvrdnji da je počinio kazneno djelo ili od trenutka kada su radnje koje su nadležna tijela poduzela znatno utjecale na njegovu situaciju ([Simeonovi protiv Bugarske](#) [VV], st. 110. – 111.).

Protiv podnositelja zahtjeva nikada nije podignuta optužnica kojom ga se tereti za kaznena djela pronevjere i zlouporabe službene ovlasti. Međutim, podnositelj je tijekom kaznene istrage naveden kao jedan od osumnjičenika za ta kaznena djela i tijela kaznenog progona su namjeravala protiv njega podnijeti optužnicu na temelju Kaznenog zakona, ali zbog nastupa zastare to više nije bilo moguće. Stoga su tijela kaznenog progona podnijela imovinskopravni zahtjev u građanskoj parnici sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku. Taj postupak zahtijevao je, među ostalim, postojanje „kaznene optužbe”, s obzirom na to da se taj zahtjev mogao podnijeti samo protiv „okrivljenika” ili osobe koja se mogla smatrati materijalno odgovornom za kaznena djela.

Podnositelj je za navedene optužbe saznao tek nakon podnošenja imovinskopravnog zahtjeva, manje od mjesec dana nakon obustave kaznenog postupka. Međutim, uzimajući u obzir povezanost i vremensku blizinu radnji koje su nadležna tijela poduzela protiv podnositelja, ESLJP je utvrdio da su te radnje imale zantan utjecaj na njegovu situaciju i stoga se podnositelj morao smatrati osobom „optuženom za kazneno djelo” u autonomnom smislu članka 6. stavka 2. Konvencije.

Što se tiče primjenjivosti članka 6. stavka 2. na kasniji građanski postupak, ESLJP je ispitao je li postojala veza između tog postupka i ranijeg obustavljenog kaznenog postupka. Sukladno sudskoj praksi ESLJP-a, naknadne sudske odluke obuhvaćene su područjem primjene članka 6. stavka 2. ako su povezane s kaznenim postupkom i predstavljaju „nužne popratne posljedice” ili „izravni nastavak” okončanog kaznenog postupka ([Allen protiv Ujedinjene Kraljevine](#) [VV], st. 99. – 100).

U ovom predmetu nije bilo sporno da je naknadni građanski postupak bio povezan s obustavljenim kaznenim postupkom. Naime, tijela kaznenog progona podnijela su zahtjev za naknadu štete u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku o „imovinsko-pravnim zahtjevima u okviru kaznenog postupka”. Pritom su se oslonila na dokaze prikupljene tijekom istrage, tvrdeći da je podnositelj počinio pronevjeru državnih sredstava i tražeći od Okružnog suda da naloži naknadu štete prouzročene tom pronevjerom. Sukladno tome, bilo je očigledno da je građanski postupak bio „izravna posljedica” kaznenog postupka. Ujedno, nacionalni sudovi su u svojim obrazloženjima podnositelju pripisali kaznenu odgovornost čime je također stvorena veza s kaznenim postupkom.

Slijedom svega navedenog, ESLJP je zaključio da je članak 6. stavak 2. primjenjiv u ovom predmetu.

U pogledu osnovanosti zahtjeva ESLJP je utvrdio da podnositelj nikada nije osuđen za kazneno djelo koje mu se stavljalo na teret pred sudom nadležnim za odlučivanje o krivnji. U presudi domaćeg suda donesenoj u praničnom postupku navedeno je da je novac „pronevjeren” i da, iako su osumnjičeni bili oslobođeni kaznene odgovornosti obustavom kaznenog postupka zbog nastupa zastare, „šteta prouzročena kaznenim djelom” nije bila nadoknađena. Upotrijebljena formulacija nedvosmisleno odražava stav nacionalnih sudova da je kazneno djelo bilo počinjeno i da je podnositelj kriv za to kazneno djelo, iako nikada nije bio osuđen i nikada nije imao priliku ostvariti svoja prava na obranu u kaznenom postupku.

Stoga je ESLJP jednoglasno presudio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

S obzirom na prethodna razmatranja, ESLJP je smatrao da nije potrebno zasebno odlučivati o dopuštenosti i osnovanosti podnositeljeva prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

PRAVEDNA NAKNADA

4.700 eura na ime neimovinske štete
1.500 eura na ime troškova i izdataka

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.